

Gemeente van Christus,

In de jaren dat ik in Zeeuws Vlaanderen predikant was, heb ik heel wat uitvaarten gedaan. Wat opviel, was dat men na afloop vaak uitgebreid met elkaar uit eten ging. Een gebruik dat ook in België veel schijnt voor te komen. Alles wat moest gebeuren was dan achter de rug; de spanning was eraf. Tijdens de maaltijd was er gelegenheid om verhalen te vertellen: "Weet je nog hoe hij toen en toen dat en dat zei..... Hoeveel plezier hij had tijdens die mooie zomervakantie?"

Zo is degene die overleden is, er toch nog bij.

"De mensen van voorbij / ze zijn met ons verweven / in liefde, in verhalen / die wij zo graag herhalen", - zo is het. En het voelt dan - soms maar voor heel even - alsof de anders zo genadeloze, onoverbrugbare grens tussen leven en dood wordt overstegen.

Iets dergelijks gebeurt, geloof ik, ook tijdens deze maaltijd in Bethanië, waarvoor Jezus is uitgenodigd. Het is de dag vóór zijn intocht in Jeruzalem. Zijn eigen begrafenis is heel dichtbij gekomen. Ook Lazarus is aanwezig bij deze wonderlijke maaltijd, zegt Johannes. Lazarus was vlak daarvoor door Jezus uit de dood opgewekt. En heeft zijn eigen begrafenis dus al achter de rug. Maar hier zit hij "gewoon" aan tafel met de andere gasten!

Ik vind het een zeer mysterieus verhaal. Maar dat is deze evangeliëschrijver wel toevertrouwd: om mysterieuze verhalen te schrijven.

Tijdens deze maaltijd worden meerdere grenzen overstegen, opgeheven. Met name die tussen leven en dood. Lazarus, die gestorven was, zit hier gewoon tussen de andere gasten aan tafel. Daar staat je verstand toch bij stil. Het mijne wel, tenminste.

In "Het testament van Maria", een roman van de Ierse schrijver Colm Toibin, wordt het verhaal van de opwekking van Lazarus verteld als een letterlijk gebeuren: een lijk komt weer tot leven en staat op uit het graf. Toibin beschrijft de ontzetting en de angst bij de omstanders.

Vlak daarvoor vertelt hij hoe Lazarus, "in de dagen voor zijn overlijden vredig en mooi was geworden"(p.42). Blijkbaar had hij zich verzoend met de gedachte dat zijn leven ten einde liep. Maar nu, na zijn opwekking, is er van dat mooie en vredige niets meer te bekennen, is Lazarus eigenlijk geen mens meer te noemen: hij kan niet meer praten, amper eten. Hij lijkt zich nauwelijks bewust van de wereld om hem heen...en hij huilt. Lazarus huilt... en de mensen ontwijken hem.

Ik vind deze beschrijving van Lazarus zeer indrukwekkend, omdat het laat zien wat er waarschijnlijk gebeurd zou zijn, als je dit verhaal van zijn opwekking uit de dood letterlijk zou nemen. Probeer maar eens om het voor je te zien.....

Maar hier, aan deze tafel, is hij op - een of andere wijze - aanwezig. En wordt zijn naam tot 3x toe genoemd. Met als wrang slot de opmerking dat "de hogepriesters een plan beramen om Lazarus te doden, omdat hij er de oorzaak van is dat zoveel mensen naar Jezus toe kwamen en in hem gingen geloven." (11)

Er is iets in Jezus, in wat hij zegt en doet, in wat hij uitstraalt, in zijn aanwezigheid.... dat de grens tussen leven en dood laat verdwijnen, dat die grens overstijgt. Wat dat voor iets is?

Als hij een discussie in de tempel heeft met een aantal Sadduceeën over de opstanding uit de dood, zegt hij tegen hen: "De God van Abraham, Izaäk en Jacob is geen God van doden, maar van levenden, **want voor Hem zijn allen in leven.** (Lc. 20: 37b-38)

Voor Gods aangezichten blijkbaar ook in Jezus' aanwezigheid is er geen grens meer tussen levenden en doden. Lazarus is aanwezig, ook al is hij gestorven. ... Jezus is aanwezig, ook al zal hij straks gestorven zijn. En straks, na zijn eigen dood, zal Hij op onverklaarbare wijze aanwezig blijven.

In onze beleving is de grens tussen leven en dood onoverbrugbaar, en kan die grens genadeloos hard en diep zijn.

War kunnen we hier nu mee aan? Hoe valt zoiets te rijmen met onze eigen ervaring?

Misschien dat een opvatting uit het Zenboeddhisme ons wat kan helpen.

Daar wordt gezegd dat "leven" en "dood" alleen maar begrippen in ons hoofd zijn....

Dat lijkt op het eerste gehoor misschien een onzinnige uitspraak. Maar misschien wilt u daar uw gedachten in de komende tijd toch eens over laten gaan?!

In wezen zijn "leven" en "dood" alleen maar begrippen in ons hoofd. En maakt datgene wat wij ermee aanduiden allebei deel uit van Gods werkelijkheid. En in Gods werkelijkheid bestaat er geen grens, geen tegenstelling tussen die twee.

.....

Er worden meer grenzen overstegen in dit verhaal. Die tussen Martha en Maria, bijvoorbeeld. In het Lucas-evangelie worden ze tegen óver elkaar geplaatst: Martha de actievelinge, die altijd maar aan het redderen is; Maria de contemplatieve, de beschouwende, die aan Jezus' voeten zit en zijn woorden indrinkt .. en bewaart in haar hart. Net als die andere Maria, de moeder van Jezus.

"Maria heeft het goede deel gekozen", laat Lucas Jezus dan zeggen.

Maar daar is bij Johannes geen sprake van.

Laten we eerst kijken naar Maria. Ze zalft de voeten van Jezus met kostbare nardusmirre. En droogt ze af met haar haar. Wat is de betekenis van wat ze hier doet? Ik geloof dat het antwoord mooi verwoord wordt in het lied dat we na de evangelielezing hebben gezongen. Lied 563:

"De geur van mirre hangt / in milde overdaad / en schrijft met groots gebaar waarvoor de liefde staat: Ze bouwt een monument / legt bloemen op een graf. / Mijn afscheid geldt de mens / die mij ooit alles gaf." ...

En in het 3^e couplet laat Sytze de Vries Maria dan prachtig dubbelzinnig zeggen:

"Dit leven met de dood / is afgelegd (!) sinds hij / mij al zijn liefde bood."

Maria heeft door Jezus een heel wezenlijke vorm van liefde ervaren, iets van Góds liefde ervaren, die blijkbaar zó sterk is dat "het leven met de dood kan worden afgelegd." Daarmee heeft Jezus haar "alles gegeven". Alles wat een mens nodig heeft om het leven én sterven als zinvol te ervaren, denk ik.

"Ik ben ervan overtuigd", zegt Paulus in zijn brief aan de gemeente in Rome, "dat dood noch leven, engelen noch machten, heden noch toekomst, hoogte noch diepte, of wat er ook maar in de schepping is, ons zal kunnen scheiden van de liefde van God, die Hij ons gegeven heeft in Christus Jezus, onze Heer." (Rom. 8:38-39) Zoiets.... Het zijn woorden die je eigenlijk heel lang in jezelf om zou moeten laten gaan. "Ruminare," wordt dat in de kloosterwereld wel genoemd. Letterlijk betekent dat "herkauwen". Zoals koeien dat doen.

Paulus op zijn manier, met een onnavolgbare formulering, met woorden; Maria met een bijna erotisch gebaar, een liefdesbetoon, - allebei laten ze er iets van zien, maken ze kenbaar wat ze door Jezus hebben ervaren: liefde van God, die het leven zijn diepste zin verleent. Liefde waardoor de dood zijn macht over jouw leven heeft verloren. Zodat "dit leven met de dood kan worden afgelegd."

In een commentaar van Eugen Drewermann dat ik op dit verhaal las, wordt verteld hoe een vrouw tegen haar psychotherapeut zegt: Ik zal nooit met mij geliefde trouwen!" Als hij haar verbaasd aankijkt, gaat ze verder: "Alleen al niet omdat in de huwelijksbelofte staat dat ik "hem lief zal hebben tótdat de dood ons scheidt". Maar ik heb hem lief voor de eeuwigheid. (!)

Iets van alles wat Maria van Jezus heeft ontvangen, schenkt ze hem terug in dit tedere gebaar. Ze toont hem en de anderen aan tafel háár liefde en haar dankbaarheid voor wat hij haar heeft gegeven. En zalft hem met zeer kostbare nardusmirre. Daar werden koningen mee gezalfd. En degenen die gestorven waren...

Het is goed om niet te wachten met dergelijke tedere gebaren of liefdevolle woorden, tot ná de dood. Het deed me even denken aan die tv-reclame van een uitvaartverzorging, geloof ik, die je een tijdje geleden wel zag: een meisje dat met haar ouders een bootreisje maakt en hen op het dek bedankt voor de keuzen die ze hebben gemaakt en voor het leven dat ze voor haar hebben mogelijk gemaakt.

Een jongen met zijn vader op een voetbaltribune, die opstaat en hetzelfde doet.

Waarom zou je met die mooie woorden, met die tedere gebaren wachten, totdat die ander er niet meer is?

Bij de ander evangelisten is deze vrouw die Jezus' voeten zalft en ze met haar haren afdroogt, een zondares, een prostituee. Maar niet bij Johannes. Alsof hij wil zeggen: tijdens deze maaltijd vervagen ook de grenzen tussen heiligen en hoeren. Aan deze tafel, in Jezus' aanwezigheid, in de nabijheid van God, is alles en iedereen één.

Ook over Martha wordt niets negatiefs gezegd. De veeg uit de pan die Jezus haar in het Lucas-evangelie geeft (Martha heeft het verkeerde deel gekozen) , laat Johannes achterwege.

In zijn weergave van dit verhaal doen Martha en Maria in wezen hetzelfde: de een bedient Jezus met voedsel en drank, de ander bedient hem door zijn voeten te zalven. Twee verschillende maar even wezenlijk vormen van liefdesbetoon voor Jezus.

Het een lijkt meer een ritueel, zoals dat van de voetwassing die later zal volgen, het ander heeft meer van een alledaagse handeling. Maar in wezen geven beide gebaren uitdrukking aan dezelfde liefdevolle verbondenheid.

Elk handelen dat niet voortkomt uit innerlijk geloof, heeft weinig waarde. Elke innerlijke beleving die niet tot handelen leidt, is uiteindelijk zinloos. Zo wordt ook de tegenstelling tussen Martha en Maria en waar beiden voor staan, opgeheven tijdens deze mysterieuze maaltijd.

De enige dissonant in dit harmonieuze gebeuren lijkt Judas te zijn. Hij wordt door Johannes juist zwarter en negatiever afgeschilderd dan bij de andere evangelienschrijvers het geval is.

Johannes noemt hem impliciet een huichelaar en expliciet een dief.

Toch is de opmerking van Judas in zekere zin terecht en zinnig: het is een kapitaal dat daar over de voeten van Jezus wordt uitgegoten. Toegegeven: het ruikt heerlijk, - in het hele huis hangt een hemelse geur. Maar één windvlaag en het vervliegt als sneeuw voor de zon. Weg 300 denarie! (1 denarie was het dagloon van een arbeider) Daarmee had je inderdaad heel wat armen aan een stuk brood kunnen helpen.

Maar niet alles laat zich in geld uitdrukken. Zeker als het om liefde gaat. Om liefde als het enige dat er uiteindelijk toe doet. En armen zijn er altijd om naar om te zien, terwijl de dagen van Jezus' lijfelijke aanwezigheid geteld zijn.

Vandaag wordt hij gezalfd. Zoals koningen gezalfd worden. En doden.

Straks zal hij op een ezeltje Jeruzalem binnen rijden. En de mensen zullen "Hosanna" roepen. En "Gezegend hij die komt in de naam van de Heer, de koning van Israël".

En de dag erna roepen ze heel iets anders.

En zal hij sterven, deze gezalfde.

Amen.